

poema de nadal

de josep maria de sagarra i de castellarnau

arranjament musical: david esterri i carrasquer
dirigit per dolors ricart

a benefici de l'associació aremi

auditori enric granados de lleida
dissabte, 14 de gener de 2012 - 19.00 hores

Josep M. de Sagarra i de Castellarnau

(Barcelona, 1894 – 1961)

Provenia d'una família de la petita aristocràcia barcelonina, amb profundes arrels pallareses i tarra-gonines per part de mare, Filomena de Castellarnau i de Lleopart; el seu pare, Ferran de Sagarra i de Siscar, va consagrar la seva vida a la investigació històrica i sigil·logràfica, matèria aquesta de la qual és un referent mundial.

De la seva infantesa en destaca la casa senyorial del carrer de Mercaders, amb una biblioteca antiga de quatre segles, i sobretot la finca de Santa Coloma de Gramenet on va entrar en contacte per primer cop amb la natura, de la qual n'era un apassionat, cosa que queda palesa en una de les seves primeres proses: Els ocells amics (1922). Va començar el batxillerat a l'institut de Reus i el va acabar als Jesuïtes del carrer de Casp de Barcelona, on va donar a conèixer els seus versos de tema religiós o de tema històric, escrits indistintament en català i castellà. Només tenia quinze anys quan va publicar un sonet a La Il·lustració Catalana i uns poemes a La Revista Universitària. En aquesta època ja era lector del teatre de William Shakespeare, de les Vides paral·leles de Plutarc, dels poemes homèrics, del poeta renaixentista italià Ludovico Ariosto i de La Divina Comèdia del Dant; va adquirir, doncs, ben aviat una formació cultural sòlida.

El 1910 va ingressar a la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona. Va formar part de la Penya Gran de l'Ateneu Barcelonès sota el padrinatge d'un personatge peculiar, Quim Borralleras, el qual el va introduir a les tertúlies literàries, als bons restaurants, a les terrasses dels cafès, a l'ambient del Paral·lel. L'any 1912 va guanyar el tercer accèssit a la Viola d'or i d'argent amb el poema La Celestial Amatista als Jocs Florals de Barcelona i el 1913 va guanyar l'Englantina d'or d'aquest certamen literari amb el poema Somni d'una nit d'hivern (Joan de l'Ós), que havia començat a gestar durant un viatge a Itàlia amb el seu pare. Aquest viatge comportà el seu gust primerenc pel cosmopolitisme i pels refinats ambients vaticans. Ja llicenciat en Dret, el 1916 va ingressar a l'Instituto Diplomático y Consular, de Madrid", però, poc abans d'acabar els estudis els va deixar per dedicar-se de ple a la literatura. A Madrid, va intimar amb personatges destacats del moment i va conèixer les millors tertúlies literàries, com per exemple la del Cafè de Pombo, capitanejada per Ramón Gómez de la Serna. El seu nom començava a sonar, ja que, a part de l'Englantina d'or, havia publicat amb bona acollida el Primer llibre de poemes (1914) i El mal caçador (1915), havia estrenat al Teatre Romea, Rondalla d'Esparvers (1917) i fins i tot havia editat una novel·la, Paulina Buxareu (1919). El seu amic José Ortega y Gasset, eminència gris d'El Sol, era conscient que la carrera diplomàtica no satisfieia gens Sagarra i li va proposar la corresponsalia del diari a Berlín. Encara que tenia un lligam sentimental amb una noia gironina, el fet de poder passejar-se amb les despeses pagades per l'Europa Central li va fer acceptar l'oferiment. D'aquesta manera, els anys 1919 i 1921 va recórrer Txecoslovàquia, Polònia, Alemanya, Holanda...

En tornar, el seu amic Josep Pla el va convidar a la Costa Brava i li va descobrir la bellesa d'aquells paratges. Aquest fet va inspirar el nou volum de poesies Cançons de rem i de vela. A poc a poc, l'èxit i la popularitat que de ben jove havia assolit va anar creixent, sobretot gràcies al fet que la seva producció es va diversificar en tots els gèneres, amb un català vivíssim que el va apropar al gran públic. Durant una bona colla d'anys va estrenar, amb gran èxit, una o dues obres l'any, i les seves novel·les van aconseguir tiratges mai assolits fins aleshores.

El 1923 va guanyar la Flor Natural als Jocs Florals de Barcelona amb el poema La balada del caminant. Entre el 1920 i el 1936, Sagarra va recollir algunes de les aspiracions més significatives d'una època que tendia al cosmopolitisme més brillant: les aspiracions nacionals de la societat catalana que identificava en les seves obres les formes més genuïnes d'emoció. I, així, Sagarra va esdevenir un mite popular que, en molts aspectes, va ocupar el lloc que havien deixat buit Frederic Soler, Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà o Joan Maragall.

Era conscient del paper que estava duent a terme Pompeu Fabra i per això, com a escriptor, no va dubtar mai a tenir una gran cura del llenguatge. El seu bagatge cultural i el profund coneixement del

país li permeteren d'exhibir una riquesa lèxica aclaparadora. Va prendre consciència del paper que ocupava dins la cultura, i aquest fet li va fer revisar vells mites com El Comte Arnau (monumental poema èpic de 1928) o a donar el seu toc personal a tradicions, com ara el Poema de Nadal (1931), que ell mateix va recitar en un Palau de la Música Catalana ple de gom a gom i fragments del qual la gent de diverses generacions ha après de memòria.

Va rebre el Premi Fastenrath de poesia i va ser declarat Mestre en Gai Saber quan va guanyar novament l'Englantina d'or l'any 1931 amb el poema Abril. Més tard obté el Premi Crexells amb una de les novel·les més reeixides, Vida privada (1932), que constitueix una crònica meitat costumista meitat proustiana de la decadència de l'aristocràcia barcelonina. Li van traduir, o es va traduir ell mateix, moltes comèdies al castellà, i, de les seves novel·les, All i Salobre va ser traduïda també al castellà i Paulina Buxareu, a l'italià.

En el camp del teatre, Sagarra va conrear també una gran varietat de gèneres. Va intervenir en la realització d'algunes de les revistes musicals més famoses del Paral·lel com ara Yes-yes (1925), Oui-oui (1926), Joy-Joy (1926) o Charivari (1927); va estrenar comèdies, farses i sainets de costums, com ara La Llúcia i la Ramoneta (1928), Les llàgrimes d'Angelina (1928) o La Rambla de les floristes (1935). També va escriure tragèdies com Judit (1929) i, sobretot, va crear un model de poema dramàtic que recollia amb originalitat una bona part dels ingredients del drama, de la comèdia de costums i de la cançó popular catalana: La filla del Carmesí (1929), La corona d'espines (1930), L'Hostal de la Glòria (1931), El Cafè de la Marina (1933) -escrita en agosarats versos estramps- i Reina (1935).

En aquesta època, va escriure cançons i també uns quants poemes van ser musicats per Amadeu Vives, Eduard Toldrà i Enric Morera. Va traduir obres de Carlo Goldoni, Molière i Luigi Pirandello. Va conrear el periodisme, com a crític teatral, i com a articulista va col·laborar amb assiduitat a La Publicitat i Mirador, i va aplegar algunes d'aquestes col·laboracions en dos volums: Cafè, copa i puro (1929) i L'aperitiu (1937).

Va cultivar temibles epigrames i poemes satírics d'una comicitat esbojarrada, que durant una època publicava al setmanari El Be Negre. Sovint hom feia córrer poemets de gran causticitat que li eren atribuïts sense cap fonament, només a causa de l'anomenada que el poeta tenia. Sagarra és, amb Carles Fages de Climent, un dels autors que més s'han interessat per l'epigrama -considerat per alguns com un art menor- dins la literatura catalana contemporània.

El 1936 li encomanen l'Himne de l'Olimpíada Popular. L'esclat de la guerra civil espanyola marca un abans i un després en la seva vida i en la seva obra.

Gràcies al cònsol italià, que li professava una gran admiració arran de la publicació a La Veu de Catalunya, a partir de 1935, de la traducció en vers de La Divina Comèdia, va ajudar a fugir, entre d'altres, la seva germana que era mare superiora del Col·legi Jesús i Maria del carrer de Casp de Barcelona. Aquests fets i els seus versos satírics contra la FAI van provocar que la seva vida en aquell moment correués perill. L'assassinat del seu amic Josep Maria Planes, director d'El Be Negre, va resultar determinant perquè abandonés la ciutat.

Es va instal·lar al Port de la Selva, en companyia de Mercè Devesa, la qual, des de feia cinc anys, era la seva promesa. Ventura Gassol, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya a l'època de la República, el va poder avisar que la seva vida corria perill, a causa dels esdeveniments del moment. Després d'un breu temps amagat, va esperar que un cotxe de la mateixa Generalitat de Catalunya, custodiat per homes armats, el portessin a la frontera francesa.

Així, entre l'octubre del 1936 i l'agost del 1940, va residir a l'estranger. El 1936 es va casar amb Mercè Devesa i, entre aquesta data i el 1938, va fer un llarg viatge de noces des de Marsella fins a Tahití i les illes de la Societat. Fruits d'aquesta experiència pels mars del sud són el poemari Entre l'equador i els tròpics (1946) i el llibre de viatges La ruta blava, publicat primer en versió castellana el 1942 i, pòstumament, en l'original catalana el 1964.

El 1938 es va establir a París, on el 6 de gener de 1939 va néixer el seu fill Joan. En esclatar la guerra mundial, es va traslladar successivament a Saint-Sulpice-la-Pointe, Prada de Conflent i Banyuls de la Marenda, on es va dedicar, fonamentalment, a la traducció de La Divina Comèdia.

El 1940, de retorn a Catalunya, es va incorporar a la vida literària clandestina. Va ser membre (1942)

de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Amb l'ajut d'alguns mecenes –especialment Francesc Cambó-, va enllestir la traducció en vers de La Divina Comèdia de Dant, reconeguda pels experts italians com la millor traducció d'aquesta obra a qualsevol llengua. També va traduir bona part (vint-i-vuit obres) del teatre de Shakespeare i va escriure el seu darrer poema narratiu: El poema de Montserrat (1950), publicat inicialment amb força passatges censurats.

A partir de 1945, va començar les negociacions per reprendre el teatre en català. La reposició de L'Hostal de la Glòria va ser un èxit clamorós. A partir d'aquí s'anima a escriure alguns drames en prosa i d'inspiració existencialista que, malgrat l'interès, van obtenir poc ressò: El prestigi dels morts (1946), La fortuna de Sílvia (1947) i Galatea (1948). El públic no va entendre l'esforç de Sagarra per adaptar-se als nous temps. Decebut, va decidir tornar a la vella fórmula del poema dramàtic que l'havia consagrat com a gran dramaturg i va estrenar algunes de les seves obres més famoses: L'hereu i la forastera (1949), Les vinyes del Priorat (1950), L'alcova vermella (1952).

Després de la lluita i la col·laboració que havia dut a terme en la resistència, desanimat, decideix abandonar-la progressivament i començar un període en el qual vol tornar a viure de l'escriptura, del teatre i del periodisme. Així, doncs, per diverses raons, de tipus econòmic o literari més que no pas d'ideològic, Sagarra va començar a col·laborar en publicacions més o menys oficials com el Diario de Barcelona (fins al 1957), a Destino (de 1951 a 1961) i a La Vanguardia (de 1957 a 1961), evidentment en castellà. També va acceptar el càrrec de conseller de la Societat General d'Autors a Madrid. Aquestes col·laboracions van promoure algunes campanyes negatives que desqualificaven la seva persona i la seva obra i que van acabar fent-lo sentir marginat dels cercles culturals catalans durant una bona colla d'anys.

L'any 1954, amb seixanta anys, emprèn l'escriptura de les -Memòries- gènere poc conreat a Catalunya i que amb Sagarra assoleix una qualitat extraordinària- i decideix estrenar una de les obres que li tornaria l'èxit que havia perdut aquells darrers temps: La ferida lluminosa, un drama burgès d'intenció religiosa que va ser traduït al castellà, al portuguès i a l'anglès, va ser guardonat amb el Premio Nacional de Comèdia i va ser portada al cinema dues vegades: el 1956, dirigida per Tullio Demicheli i doblada després al català, i el 1997, dirigida per José Luis Garci.

Els dos darrers anys de la seva vida va escriure El senyor Perramon i El fiscal Requesens, versions molt personals de Molière i Nikolai Gógol, respectivament, fetes a mida per a l'actor còmic Joan Capri.

El govern espanyol, el 1960, li concedeix la Gran Cruz de Alfonso X el Sabio. El fet que acceptés la condecoració, va fer rebrotar les crítiques dels sectors catalans de la resistència cultural per la seva actitud condescendent amb el règim franquista, motivada, d'altra banda, per la seva situació de supervivència econòmica.

L'any 1961, Josep Maria de Sagarra preparava una llarga estada a Roma, amb una subvenció de la Fundación Juan March, per a escriure una obra ambiciosa sobre el Vaticà i la Ciutat Eterna i ostentar la corresponsalia especial de La Vanguardia i de Ya per enviar cròniques sobre el Concili Ecumènic Vaticà II, però un carcinoma li va provocar una llarga agonia que el va portar a la mort el 27 de setembre de 1961.

La seva obra poètica ha estat musicada per intèrprets com Guillermina Motta, Lluís Llach, Ramon Muntaner, Ovidi Montllor i Celdoni Fonoll, entre d'altres, que l'han difosa a les noves generacions.

En commemoració del centenari del seu naixement, el 1994 es va iniciar la reedició de l'obra completa a l'Editorial 3 i 4 de València. Des d'institucions i entitats, es va recordar l'autor amb exposicions i actes diversos, i es van representar novament algunes de les seves obres dramàtiques, que de fet mai no han estat oblidades per grups de teatre aficionat de tot el país. Les seves traduccions del teatre de William Shakespeare són sovint les que utilitzen moltes companyies catalanes actuals per revisar el dramaturg més universalment representat. L'ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, població amb la qual Josep Maria de Sagarra havia mantingut vincles de petit, va posar el seu nom al nou teatre municipal de la ciutat.

Potser amb la sola excepció de Verdaguer i a desgrat de les enveges i dels rebuigs de determinats cercles intel·lectuals i polítics, Sagarra ha estat l'únic poeta català autènticament popular, i no cal dir que un dels poquíssims escriptors que van aconseguir viure de la seva ploma.

amb la participació de

la coral sícoris dirigida per blanca julià

cor d'adults del conservatori dirigit per agustí lópez

orquestra simfònica del conservatori dirigida per dolors ricart

i els rapsòdes ferran león i mireia casado

PROGRAMA

1. cançó de l'estrella __m. oltra
2. non, non __trad. salzburg
3. joia en el món __g. f. haendel
4. l'àngel als pastors __trad. catalana
5. a bellem me'n vull anar __trad. valenciana
6. cap a bellem __m. oltra
7. el noi de la mare __trad. catalana
8. noi, quin fred __trad. provençal
9. glori hallelu! __robert j. gielas
10. fum, fum, fum (amb el públic) __trad. catalana

La **Coral Sícoris** fou creada el 2 d'octubre de l'any 1968, en el si del Sícoris Club. Sota la direcció d'Antoni Virgili i Farrà, s'aconseguí la medalla d'or al Certamen de Polifonia de Torreveja el 1970, es portà a terme el Cicle de Concerts Santa Cecília d'Intèrprets i Autors Lleidatans, i des dels inicis de la coral fins als anys 80 del passat segle XX, s'estrenaren dues sarsueles amb música del mestre Víctor Mateu i lletra de Josep Lladonosa.

Amb el director Antoni Pujol i Giménez, va participar en diversos festivals internacionals com el de Tolosa (País Basc) i d'altres; en cicles de música sacra (Barcelona, Terrassa i Santes Creus), i actuacions en directe davant les càmeres de tve.

El seu esforç per la divulgació de la música ha estat constant. Així, a més d'organitzar diversos cicles de concerts, podem esmentar l'estrena a Catalunya el 1985 del "magnificat wq 215" per a solistes, cor i orquestra de Carl Philip Emmanuel Bach, sota la direcció del qui és el seu director honorari, Juan José Olives.

Ha participat en l'estrena mundial, a Tàrrega i Lleida (1990), de la Missa Solemnis del targarí Ramon Carnicer, i en la de la Moixiganga de Lleida (1992).

També ha participat, juntament amb altres cors de Lleida, en la Missa de la Coronació, de Mozart, sota la direcció de Jordi Mora (1994); en l'Stabat Mater de Haydn, sota la direcció d'Isabel Costes (1994); en el Messies de Haëndel participatiu de la Caixa, sota la direcció d'Edmon Colomer; i en la 9a simfonia de Beethoven, sota la direcció de Christian Mandeal.

A partir de gener de 1999 es fa càrrec de la direcció en Ramon Elias i Boyé, participant juntament amb d'altres corals de Lleida a la inauguració de l'Auditori de Barcelona, i el Nadal del mateix any en el Messies de Haëndel participatiu de la Caixa, a l'Auditori Enric Granados.

L'abril del 2000 s'inicià la Jornada Literària St. Jordi, de Música i Poesia, perdurant fins als nostres dies.

El 2002 Blanca Julià i Traveria, es fa càrrec de la Coral Adulta, sota la seva direcció s'ha estrenat la Cantata de Nadal The Music of Bethlehem d'Ira Bishop Wilson per a cor solistes i grup instrumental, la Jazz Mass de Bob Chilcott, l'estrena amb la traducció al català de les lletres del grup Abba.

El Cor d'Adults del Conservatori Municipal de Música de Lleida va néixer el 2004 amb el propòsit de completar la formació musical dels alumnes del programa per a adults que ofereix el centre. Durant aquest curt període des de la seva formació han fet col·laboracions amb el Petit Cor de la Catedral de Lleida, el Cor Clamor de Soses i concerts en comú amb diferents formacions del mateix centre. En el seu treball formatiu han treballat un repertori heterogeni, amb obres compreses des del període del renaixement, passant pel classicisme, romanticisme i fins arribar al segle XX, amb obres Jazzístiques i de Pop Rock a banda també de la cançó tradicional catalana i d'altres països.

L'Orquestra Simfònica és una de les formacions més emblemàtiques **del Conservatori de Música de Lleida**, i està formada sobretot per alumnes de Grau Professional del centre. Creada l'any 1986, la seva plantilla s'ha anat ampliant a mesura que ho feia també el Conservatori i amb ell l'oferta instrumental.

Els directors han estat: Leopold Gil (iniciador de l'activitat), Isabel Costes, Glòria Nogué, Oriol Sans, Robert Faltus, i actualment, la professora Dolors Ricart. Les actuacions de l'orquestra des dels seus inicis han estat nombroses a Catalunya, i també a Espanya, França i Alemanya. Ha estat convidada a participar en diferents ocasions en el Festival de Música Europea d'Eurotreff, i ha realitzat nombrosos intercanvis amb orquestres estrangeres i nacionals.

Actualment duu a terme diferents activitats en la vida musical, pedagògica i artística de Lleida. Projectes com *Auditori i Conservatori eduquen* o concerts en instituts i llars de jubilats, apropen i connecten el Conservatori i els seus alumnes amb la ciutat.

Mireia Casado, actriu, nascuda a Lleida al 1990, va estudiar Art Dramàtic a l'Aula Municipal de Teatre de Lleida i diversos cursos de rapsòdia amb en Lluís Soler. Forma part de la companyia de Teatre dels Oprimits i les Oprimides "La Comunicativa CTO" de la qual n'és membre fundadora i de la companyia "K-Noir" amb la que ha dirigit dos espectacles musicals: "Kabaret (Lieben und Lieben Lassen)" i "The Rocky Horror Picture Show". També és la cantant dels grups de rock "Garlic Lollipops" i "Cercavins". Des del 2008 col·labora com a rapsoda a la Jornada Literària Sant Jordi de música i poesia que organitza anyalment la Coral Sícoris de Lleida. Actualment estudia Interpretació a l'Institut del Teatre de Barcelona.

Ferran Leon i Perna, neix a Lleida el 1946. És Diplomant en Relacions Laborals. Els seus inicis com actor teatral van ésser el 4 de maig de 1959, amb motiu de l'homenatge a José Olóndriz (mort aquest mateix any), amb la representació de "Seis personajes en busca de autor", de Luigi Pirandello, representada pel T.O.A.R. al Teatre Principal de Lleida, amb la direcció de Josep Samsó, amb el que intervingué en altres representacions, de les quals cal destacar "La torre sobre el gallinero", de Vittorio Calvino i "Auto de la compadecida", d'Ariano Suassuna. Si bé la majoria de l'activitat teatral, sempre dins del camp amateur, ha estat amb la Secció Artística de l'A.E.M., a la que encara avui en dia segueix vinculat, ha col·laborat amb la majoria d'agrupacions teatrals de la ciutat. Realitzà diversos cursos de tècniques teatrals a càrrec de Professorat de l'Institut del Teatre de Barcelona.

Intervé a les primeres representacions de Cafè-Teatre a Lleida, el 1972, amb direcció de Jesús Rivera.

Ha representat diversitat d'autors, destacant textos de Bertolt Brecht, Friedrich Dürrenmatt, Molière, Azorín, Mihura, Buero Vallejo, Alfonso Paso...

Durant vint anys va representar de forma continuada "Els Pastorets" i la versió còmica del "Don Juan Tenorio", amb l'A.E.M.

Igualment ha intervingut en diversos recitals poètics amb totes les entitats culturals de la ciutat i durant els deu últims anys, de forma continuada, amb la Coral Sícoris en la Jornada Literària de Sant Jordi.

David Esterri i Carrasquer (Lleida, 1970) és llicenciat en Geografia i Història per la UdL i ex alumne del Conservatori de Lleida i del Bruc de Barcelona. Va estudiar viola, contrabaix, harmonia, contrapunt i fuga. Des del 1997 és professor de secundària i fou professor de violí a l'Aula de Música Tradicional de Lleida i altres escoles de música durant molts anys.

Com a intèrpret poliinstrumentista de corda i arranjador ha participat en nombrosos projectes musicals de tots els estils que hi puguin haver, des de la música clàssica fins al folk, passant pel jazz, trajectòria que es veu reflectida en la seva col·laboració en més de trenta discs editats (maquetes a part) de diversos autors, combos i bandes d'arreu de Catalunya.

Com a compositor ha estrenat diverses obres de concert, moltes de les quals estan publicades per l'editorial "La mà de Guido":

* Quartet "Autoexorcisme", "Monòlegs i Diàlegs per a quatre instruments de corda entorn de la memòria històrica sobre la Guerra Civil", "Sonata per a violí i piano en Mi m." i "Estudi diatònic-pantonal per a quartet de corda" tots estrenats en els cicles musicals de la UdL i el darrer també al Palau de la Música de Barcelona.

* "La Gàbia Daurada", òpera infantil estrenada a l'Auditori de Lleida i a Weimar (Alemanya) en la seva versió orquestral.

* "Poema simfònic-coral sobre el Cant de la Sibila", estrenat a la Seu Vella de Lleida, a Weimar i recentment a l'Auditori en versió per a banda i cor.

* Cantata "Rostres".

* "Hiparxologi" per a cobla, sobre textos de Francesc Pujols.

* Diverses sardanes, algunes de les quals han estat premiades dins els concursos de Mollet del Vallès.

* "Quartet amb flauta", "Sonata per a viola i piano", "Tres lieder sobre poemes de Josep Carner" etc.

Organitza

Col·labora

VENDA ANTICIPADA D'ENTRADES
APORTACIÓ 5 EUROS

Taquilla de l'Auditori: - de 17.30 a 20.30

Iler Marc – Ciutat de Fraga, 26 de 17.00 a 20.00

AREMI – Mestre tonet, s/n de 12.00 a 14.00

Expocolor – Bisbe Meseguer, 16 de 17.00 a 20.00

Residència AREMI – Garraf, 11 de 12.00 a 14.00